

Gregorjevo na gorenjskem podeželju

// Urša Koče

Letošnja pomlad za ptice gorenjskega podeželja najbrž ni bila dosti drugačna kot prejšnje pomladi. Potem ko je Valentin odklenil korenine, je kot vsako leto prišlo Gregorjevo in z njim čas za ptičjo ženitev. Nekaj pa je bilo vendarle drugače: v okolici osnovnih šol od Kranjske Gore do Radovljice se je še pred Valentinovim pojavilo več novih gnezdišč za sekundarne duplarje. Od kod? Ne, tokrat niso bili na delu ne detli ne žolne, pač pa človek. In to ne le eden, ampak cela kopica mladih, vedoželjnih učencev, ki so se pod vodstvom svojih učiteljev lotili projekta »Gregorjevo na podeželju« Občine Jesenice. Cilj projekta je bil oživiti vezi med pticami in ljudmi, ki živijo v pretežno podeželskem okolju. Večji del projektnih aktivnosti je bil namenjen izobraževanju mladih, izvedba izobraževanja pa je bila zaupana DOPPS-u. Učence smo ob slikovnih predstavitvah poučevali o pticah podeželja in njihovem življenjskem okolju, zlasti o sekundarnih duplarjih in visokodebelnih sadovnjakih, ki so na gorenjskem podeželju še dokaj pogost element kulturne krajine. Ob mojstrski roki Aljoše Žnidarja so se učili izdelovanja in nameščanja gnezdilnic, večji del časa pa so posvetili opazovanju in preučevanju ptic, ki so sezadrževale v okolici »njihovih« gnezdilnic in jih naseljevale.

Kaj pa ptice? Ob začetku gnezditve je med pari velikih in močvirskih sinic, plavčkov, brglezov, poljskih vrabcev in pogorelčkov potekala tekma za nove gnezdilnice. In kako privlačne so bile? Katera vrsta je bila najuspešnejša? So se gnezdečim parom izvalili tudi mladiči? Koliko napora morajo starši vložiti v vzrejo malih gnezdomcev?

To je ugotavljalo kakih sto učencev iz sedmih gorenjskih osnovnih šol: OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora, OŠ r.č.

decembra Mojstrana, OŠ Koroška Bela – Jesenice in Blejska Dobrava, OŠ Zirovnica, OŠ Prana Saleškega Finžgarja Lesce – Begunje, OŠ Gorje in OŠ Antona Tomaža Linhart Radovljica. Učenci so ob pomoči mentorice od konca marca do konca junija enkrat tedensko po najmanj eno šolsko uro opazovali dogajanje okrog gnezdilnic. Opazovanje je potekalo po enotnem protokolu na vseh šolah, svoja opazovanja pa so skrbno beležili v obrazce, izdelane prav za ta namen. Zato so bili podatki med seboj primerljivi in združljivi.

Učenci so opravili skupno 279 opazovanj 31 gnezdilnic. Zabeležili so 18 vrst ptic, ki so se zadrževale v neposredni bližini gnezdilnic ali vanje vstopale, od tega osem vrst sekundarnih duplarjev. Najpogostejše opazovana vrsta je bila velika sinica (*Parus major*), nekoliko manj pogosto pa domači vrabec (*Passer domesticus*), kos (*Turdus merula*), plavček (*Cyanistes caeruleus*), pogorelček (*Phoenicurus phoenicurus*) in močvirska sinica (*Poecile palustris*). Sekundarni duplarji so bili v neposredni bližini gnezdilnic seveda opaženi veliko pogosteje kakor druge vrste ptic, saj so gnezdilnice njihovo potencialno gnezdišče. Iz med vrst, ki zasedajo gnezdilnice z okroglo vhodno odprtino, so bili le redko opazovani brglez (*Sitta europaea*), menišek (*Periparus aëreus*) in belorvati muhar (*Picedula albicollis*).

Gnezdilnice je naselilo šest vrst. Najpogostejša »najemnica« je bila velika sinica, ki je potrjena v 13 gnezdilnicah, najverjetneje pa v skupno 18 gnezdilnicah. Druge gnezdilke, ki so zasedle po eno gnezdilnico, so bile domači vrabec, močvirska sinica, plavček in pogorelček. V eni gnezdilnici so učenci našli gnezditveni material, ne da bi mogli ugotoviti, katera vrsta ga je tja z nosila. Ostalih osem gnezdilnic ptice niso naselile.

»Zmagovalka« je bila torej velika sinica. Je največ gnezdilnic zasedla zato, ker je med sekundarnimi duplarji v naseljih najpogostejša, ker je močnejša od drugih vrst, ali pa morda zato, ker je bila prva »pri koritu«? Najbrž vsega po malo. Denimo pred pogorelčkom, ki se iz Afrike vrne šele konec aprila, ima nedvomno časovno prednost. Plavček, ki je manjši, bo hitro izgubil tekmo za gnezdilnico,

1: Voditelj delavnice o gnezdilnicah, Aljoša Žnidar, učencem pojasnjuje, čemu jih nameščamo ter kako jih izdelamo in namestimo, da so vame za gnezdeče ptice.
foto: Maruša Jelenc

2: Največ gnezdilnic v okolici gorenjskih osnovnih šol so naselile sinice. Na sliki je plavček (*Cyanistes caeruleus*).
foto: Dore Pekonja

3: Učenci so dejavno sodelovali pri izdelovanju in nameščanju gnezdilnic v okolici šol, ki so jih nato od začetka pomladi do konca šolskega leta tudi redno tedensko opazovali.
foto: Andreja Kero

razen če je vhodna odprtina dovolj majhna, da velika sinica ne more smukniti skozi njo. Močvirska sinica je v naseljih na splošno redkejša kot velika sinica. Raje se zadržuje v gozdu. Domačernu vrbacu pa se za gnezdilnice s klasično vhodno odprtino niti ni treba »grestbi«, saj je njegovih priljubljenih gnezdišč pod strešniki v naseljih nemara več kot listja in trave.

Učenci so v obrazce tudi skrbno zapisovali vedenje ptic v okolici gnezdilnic. Razlikovali so med tem, ali se ptica zadřuje tik ob gnezdilnici, ali vanjo vstopa oziroma ali hrani mladiče. Ker so opazovali več tednov, so spremljali tudi to, kako se vedenje ptic spreminja med gnezditno sezono. Ugotovili smo denimo, da so prvi pari velikih sinic s hranjenjem mladičev pričeli okoli 1. maja, obdobje mladičev v gnezditih pa se ob koncu junija še ni zaključilo. Na veliko srečo učencev pa se je zaključilo šolsko leto in z njim žal tudi opazovanje ptic v okviru našega projekta, zato ne vemo, kako dolgo v poletje so velike sinice še vztrajale z gnezdenjem. Učenci so zapisovali tudi frekvenco prihodov staršev, ki so hranili mladiče, na gnezdo. Beležili so jih na minuto natančno. V povprečju so hrano prinesli enkrat na pet minut. Največkrat je med zaporednima prihodoma na gnezdo minilo manj kot dve minuti, pogosto več kot dve in manj kot petnajst minut, le redko pa več kot petnajst minut. Najdaljši čas, ko staršev ni bilo na spregled, je bil 35 minut. Če izračunamo prek palca, starši od izvalitve do poleta mladičev hrano v gnezdo prinesejo okoli 2.500-krat.

Cilj izobraževanja je bil torej večplasten. Učence smo poučevali o pticah in njihovem življenjskem okolju, česar v okviru rednega pouka skorajda niso deležni. Seznanjali smo jih z naravovarstveno problematiko ptic na podeželju in jih spodbujali k praktičnemu raziskovalnemu in naravovarstvenemu delu. Pridobili so novo znanje, se uredili v ročnih spretnostih, doslednosti, sistematičnosti in vztrajnosti. Skozi vse dejavnosti smo želeli učence zblížiti s pticami, s katerimi si delijo življenjsko okolje. Prepričani smo, da bodo bolj dozvetni za naravovarstveno problematiko ptic, ki so jim blizu, kakor tistih, s katerimi v vsakodnevnem življenju nimajo stika. Ne da druge ne bi

bile pomembne, le začetni je treba pri tem, kar srečujemo v vsakdanjem življenju. Odločnih naravovarstvenikov s tem najbrž še nismo vzgojili, nedvomno pa smo vsaj pri kom prebili led in pripomogli k razvoju pozitivnega odnosa do ptic, narave in tudi naravovarstva.

Nosilec projekta je bila Občina Jesenice, osnovne šole pa so sodelovale kot partnerji. Poleg teh je kot partner v projektu sodelovalo tudi Kulturno društvo Vintgar, ki je skrbelo za organizacijo kulturno-izobraževalnih prireditelj, na katerih smo predstavili vsebino izobraževanja in zaključke raziskave, ki so jo opravili učenci. Projekt je potekal v okviru Lokalne akcijske skupine LAS »Gorenjska košarica«, in sicer s sredstvi Leader, ki jih prispevajo EU (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja), nacionalni proračun (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) in lokalni partnerji. ●

Ptičariada 2011

Tilen Basle

Tudi letos v društvu nismo pozabili na Ptičariado, že tretjo zapored. Gre za tekmovalno-družaben dogodek, kjer je cilj v enem dnevu opaziti čim večje število vrst ptic, hkrati pa se ob tem družiti in zabavati. Pravila so zelo preprosta: tista skupina, ki opazi in največje število različnih vrst ptic, zmaga! Hkrati lahko skupine sodelujejo tudi v fotografski kategoriji, kjer za zmago šteje čim večje število fotografiranih vrst ptic.

1// Lani so se tekmovalci podili za pticami po Vipavski dolini, letos pa na območju Celske kotline, natančneje v okolici Braslovč. Na prvi oktobrski dan se je na teren od-